

KÖZÖSSÉG ÉS ÉPÍTÉSZET

PARTICIPÁCIÓ

Kukucska Gergely

Második beszámoló | 2012/13. tavaszi félév

2013. 06. 10.

témavezető: Alföldi György DLA

Tartalomjegyzék

Absztrakt

Előszó

Bevezetés

A. **Közösségek, közösségfejlesztés és részvételi tervezés**

A közösségfejlesztés mai helyzetéről Szalay Ágnessel (ELTE, közösségfejlesztő hallgató) készített interjú alapján

B. **A részvételi tervezés történeti áttekintése angolszász mintára**

Általános történeti áttekintés

A 60-as, 70-es évek mozgalmai

A folyamat vagy építészeti eredmény a fontosabb?

C. **Példák, Esettanulmányok**

ESTUDIO RECETAS URBANAS + ARQUITECTURAS COLECTIVAS | személyes beszámoló

Hagyományos és alternatív eszközök használata a résztvevők közötti kommunikációban és a megvalósításban

THE SERRA VERDE PROJEKT

Egy komplex dél-amerikai példa a széles közösség bevonására felülről induló kezdeményezés alapján

BUSTAMANTE | személyes beszámoló

Az idegen felé sokszor könnyebben nyílnak meg a közösség tagjai, olyan ez mint egy ismeretlen útitárs a vonaton...

PALLOK+K | személyes beszámoló

Kísérlet egy köztéri közösségépítő elemrendszerre

VALYO

Személyes kezdeményezés és önszerveződés a Duna mentén

D. **Összefoglalás. Milyen alapvető kérdések és eszközrendszer mentén értelmezhető a részvételi tervezés?**

Ki vagy mi lehet a közösségi együttműködés motorja?

Mikor, mekkora szerepe van a helyszíni jelenlétnek?

Kik lehetnek a szereplők felhasználói oldalról?

A folyamat melyik ciklusában és milyen mértékű bevonás lehetséges?

Milyen épület és tértípusok megvalósítása kapcsolódhat participációs folyamattal?

Milyen kommunikációs sémák alkalmazhatóak?

Milyen kommunikációt elősegítő eszközök használhatóak a tervezés és megvalósítás folyamán?

Képjegyzék

Irodalom jegyzék

Annotált bibliográfia

Mellékletek (interjúk)

Absztrakt

"A közösségépítés tapasztalati úton való tanulás törődésről, fegyelemről és önfeláldozásról."¹

A kortárs építészetben egyre nagyobb hangsúllyal van jelen a részvételi tervezés (participativitás) gondolata. Egyre több hazai és nemzetközi műhely, csoport és iroda foglalkozik a folyamatok kutatásával és megvalósításával, mind alulról induló, mind kormányzati vagy befektetői támogatásokat élvező programokban. Rengeteg elméleti és gyakorlati megközelítés létezik annak a komplex társadalmi-gazdasági-politikai kérdéseket feszegető folyamatnak a rendszerbe foglalására, amelynek egyenlőre a legfontosabb alapelve mégis a személyes lelkesedés. A dolgozatomban a participációs tervezés történeti hátterét, a köré csoportosuló fogalmakat, a gyakorlati tapasztalatokat és azok eszközeit vizsgálom eltérő példákon keresztül. Folyamatosan felmerülő kérdés, hogy építészeti eszközök támogathatják-e közösségek kialakulását és fejlődését.

---

¹ M. Scott Peck | *The Different Drum*, 121 old.

„A participáció gyakorlása folyamatos kihívást jelent, hogyan lehet a demokrácia ideáljait lefordítani praktikus intézkedésekké, ugyanígy kihívás a közösségi részvétel elméletének lefordítása a mindennapos interakciók kemény valóságára.” (Creighton 2005)

Előszó

Az eltelt néhány évben többször kapcsolódhattam olyan folyamatokba, ahol aktív csoportok, közösségek - kritikusan szemlélve környezetüket és ideáik megvalósítása érdekében - nekiláttak együtt gondolkodni és a közös gondolkodásnak tereket, helyeket teremteni. A kezdeményezések többnyire alulról induló, kis méretű akciók voltak rengeteg lelkesedéssel és naivitással övezve. A közös munka és építés élménye gyorsan részemmé vált, viszont nagyon keveset foglalkoztam a folyamatok bemutatásával, a világban zajló hasonló törekvések vizsgálatával és értelmezésével. Dolgozatom megírásával ismerkedni próbálok a dokumentált participációs folyamatokkal. A részvételi tervezés létjogosultságának, értékeinek és lehetséges eszközeinek a bemutatása mellett célom egy olyan vizsgálati vázat teremteni, aminek a bővítésével, további kutatásokkal, riportokkal, a fogalmak részletes körüljárásával és a tapasztalatok értékelésével (személyesen átélt és a szakirodalomban fellelhető) a jövőben egy használható eszköztár hozható létre.

Bevezetés

A dolgozat első részében a közösségfejlesztés értékeit és a participatív tervezés kapcsolatát foglalom össze. A második szakaszban az angolszász folyamatokat vizsgálom az *Architecture, Participation and Society*² című könyvet követve. (A 60-as, 70-es, 80-as években Angliában nagy mennyiségű írásos dokumentáció születik participációs kérdésekről, így jó alapot teremthetnek a folyamat általános megismeréséhez.) Egy rövid történeti áttekintéssel és az egyes folyamatok értelmezésével körvonalazni próbálom, hogy milyen szereplők vesznek részt az épített környezet alakításában, hogyan alakul a 'felhasználó' és az általa 'használt tér' létrejöttének a viszonya? Hogyan változnak karaktereik, a folyamathoz kapcsolható törekvések és kezdeményezések? Milyen lehet a participáció mai nyelve? A harmadik részben személyes és nemzetközileg ismert példákon keresztül foglalkozom a közösségi tervezés lehetséges eszközeivel és annak a kérdésével, hogy építészeti eszközökkel generálható vagy támogatható e folyamat?

A. Közösségek és közösségfejlesztés

A városok fejlődésével az életterek intenzitása is jelentősen megnövekedett, az egyre összetettebbé váló környezetben fokozatosan bonyolultabb körülmények vesznek körül minket, amikre sokszor úgy tekintünk, mint tőlünk független összetett folyamatokra, melyekre nagyon kevés hatásunk van. A közösségek létrehozásával, emberek közötti kommunikációs hálózat fejlesztésével olyan fórumok támogathatóak, ahol az emberek közösen dönthetnek közös igényrendszerük szerint a közösen használt fizikai vagy akár szellemi felületekről. Minél intenzívebb a kommunikáció, annál nagyobb eséllyel alakul ki a felhasználók igényeinek megfelelő környezet.

Szalay Ágnessel (ELTE, közösségfejlesztő hallgató) beszélgettem röviden összefoglalva a közösségfejlesztés mai helyzetét Magyarországon.

A közösségfejlesztés ma egy önálló szakma, de tulajdonképpen valamilyen hitvallás vagy egyéni értékrend mentén való elköteleződés. Gondolatai szorosan összefügg a civilség fogalmával és kulcsfontosságú minden civil kezdeményezésben, aminek célja az állampolgári részvétel. A közösségfejlesztő feladata, hogy olyan folyamatokat generáljon, amivel az embereket részvételre ösztönzi., ezek során felfedezhetik saját kapcsolódásaikat az élettereikhez vagy az őket körülvevő szellemi és fizikai értelemben vett dolgokhoz, míg végül a közösség eljuthat a közös cselekményekhez.

"Amit mi az egyetlen tanultunk, az szintizta agitáció. Elmesélik a módszert, hogyan készítsünk interjút, hogyan gyűjtsünk és dolgozzunk fel adatokat, de igazából ezek módszertanilag nem elég kidolgozottak. Magyarországon ez egy fiatal szakma és totál intuitív még az egész."

Az interjúkészítés során a közösségfejlesztő mindig lokalitásban gondolkodik (lakónegyedekben), a fizikai terekhez vagy valóságos dolgokhoz kapcsolódik. A virtuális közösségi hálózat újraértelmezve hasznos eszköz lehet, de önmagában nem képes közösséget generálni. A közösségfejlesztő feladata, hogy minél több emberrel beszélgessen és minél több embernek a véleményét megkérdezze. Miért szeret itt élni? Mióta lakik itt? Mi az amit szeret vagy utál a környékben? Mik a legfontosabb problémák? Mik azok, aminek a mentén esetleg részt venne valamilyen megmozdulásban? (A hivatalos kérdések: 1. Mit jelent számára itt élni? (rossz-jó); 2. Min változtatna és hogyan?; 3. Mivel tudna hozzájárulni a változásokhoz?; Tett-e már kísérletet?; 4. Kiket kéne bevonni? - indikátor szerep)

"Fontos, hogy az egyén aktorként vesz részt." Az embereknek konstruktív javaslatokat kell megfogalmazniuk, itt a negatív kritika nem elég. A beszélgetések új gondolatokat ébreszthetnek, ami során egyfajta bizalom alakulhat ki és kimozdíthat a cselekvésképtelenségből. Majd ki lehet választani azokat, akik ugyanazokat a problémákat sorolták fel, hasonlóan gondolkoznak a megoldásban. Kiderül, hogy nincsenek egyedül és nagyon gyorsan ki tudnak alakulni munkacsoportok. A közösségek belekésülve mozgásba jönnek és amikor eljutnak a kompetenciájuk határaihoz (akár mint kreatív tervezők vagy a jogukat képviselő) akkor kell segíteni - nem helyettük döntve -, moderálva és mediálva a belső és külső konfliktusokat. Amikor egy közös gondolat megvalósul, akkor döbbennek rá az emberek, hogy valódi problémákat tudnak megoldani együtt, míg a közösségi értékek a közös felületek nélkül folyamatosan erodálnak.

A közösségfejlesztés végső célja, hogy minél szélesebb körű párbeszédet és részvételt alakítson ki, ami során létrejönnek közös érdekeket képviselő alternatív szerveződések és kapcsolódás pontok, összefoglalva ez egy személyes és bizalmas hálózatépítés.

"Nagyon jó, ha létrejön valami konkrét és látható dolog. A közösségi tervezés a módszere lehetne az eszme megvalósulásának, ahol van fizikai produktum. Ha a rendszer jól működne és az embereknek lenne beleszólásuk, akkor így zajlanának a közterületek fejlesztése. Ha közösség hiányos területeken közösséget akarsz fejleszteni, akkor ezek a tökéletes eszközei nekem. A módszereket össze kell kötni egymással." A próbálkozások ellenére a kapcsolódás idáig nem volt hatékony. Például a Klauzálán³ együtt dolgozó építész és közösségfejlesztő hallgatók munkái nem kerültek fedésbe, nem volt valódi együttműködés. A felek keveset találkoztak, az elkészült interjúk és felmérések ellenére az építészek ezektől független saját megoldásaikat hozták.

A közösségfejlesztő folyamatokhoz a jó szándékon kívül nagyon sok idő kell és megengedhetetlen a kapacitáshiány. *"Ha jelen akarsz lenni valahol, akkor jelen kell lenni! Ha kapcsolatokat akarsz építeni, akkor nem tudod azt, hogy ma egy órára oda megyek és egy órát ezzel töltök. Mi nem tudjuk az építészek*

² Paul Jenkins and Leslie Forsyth | *Architecture, Participation and Society*

³ idézet a Klauzália Facebook oldaláról

"Kedves Klauzál tériek,

ezt a csoportot azért hoztuk létre, hogy itt tudjuk előkészíteni azt a környékblogot (Klauzália), amiről már némelyetekkel sokat beszélgettünk. A blog célja a helyi értékek feltárása és a közérdekű információk megosztása mellett az lesz, hogy rendelkezünk saját jövőképpel és irányokat tudjunk megfogalmazni a környék fejlődéséhez. Közületek többen már, még vagy épp nem laknak itt, de mindannyian számtalan szállal kötődünk a környékhez. Ez egy bárki számára nyitott csoport, kérlek, továbbítsátok a barátoknak, akiket érdekelhet, illetve hívjátok meg őket a csoportba."

helyett a feladatot elvégezni, hanem segíteni tudunk abban, hogy milyen szemmel nézzenek körül. A szemléletet át lehet venni és lehet kézen fogva csinálni, egymásnak tanácsot adni. Az építésznek is ott kell lennie! Amikor bejutsz lakásokba, életterekbe, akkor az elengedhetetlen tapasztalat arról, hogy az emberek hogyan élnek. Nem lehet elszakítani egymástól az előkészítést és a tervezést."

B. A közösségi tervezés történeti áttekintése

Az építés, az élettér létrehozása ősi tevékenység. Ez az alapvető igény az emberiség fejlődése során fokozatosan (gazdasági, társadalmi, kulturális hatásokra reagálva) egyre komplexebb folyamattá alakul. A 'felhasználó' és a 'használt tér' létrehozása egyre több felületen válik szét, ez különösen jellemző az urbanizált környezetben. A társadalom bevonásával történő participációs folyamatok kiindulópontjaiként az ősi építési módszereket, a városi környezetben megjelenő nyomornegyedekben zajló (többnyire szociológiai szempontból felmért) folyamatokat, a háztáji - saját kézzel történő - építkezéseket (vermakuláris) és ezek kortárs adaptációját tekinthetjük, míg az állami, hadi vagy egyházi megbízások a monumentális építészethez és sokkal specializáltabb technológiákhoz kapcsolódnak. Építészeti tervezésről mai értelemben véve a reneszánsz megjelenése óta beszélhetünk, az építész szakma maihoz hasonló működése - mint az építéshez szükséges 'speciális' tudást birtokló mesterség - a 17. század észak-európai kapitalista gazdasági és társadalmi változásaival kezd kialakulni. A magán megrendelések kapcsolatrendszerében az építészek és a megbízók váltak az esztétikai, funkcionális és téri igények meghatározóivá. A 19. században a tudás óriás mértékű növekedésével és az államigazgatási engedélyrendszerek kialakulásával a specializáció erősödik, majd az építészeti 'termék' árúvá válása, az egyre összetettebb épületszerkezetek alkalmazása és az építésben jelenlévő szereplők közötti szerződéses kapcsolat során tovább mélyül. A párhuzamosan fejlődő műszaki rajz kiemelt kommunikációs szerepe lehetővé teszi a tervezés és a kivitelezés szereplőinek szétválasztását. A 20. századra az építész szerepe: a forma meghatározása és a komplexé vált tervezési folyamat résztvevőinek a koordinálása, melynek jelentősége a 21. század elejére a további speciális szereplők megjelenésével jelentősen lecsökken. A folyamat másik ága, hogy az elmúlt századok épített környezetében kialakult kapcsolati rendszereket és tervezési tapasztalatokat alapul véve az építészek válnak a 'tágabb értelemben vett épített környezet' tervezőivé, annak ellenére, hogy a lépték, a felhasználók és a környezeti összetevők is jelentősen eltérhetnek. A 'felhasználónak' és a 'széles közönségnek' csekély kapcsolata van a tervezési folyamattal (és most tekintsünk el a családi ház tervezés egyedi megbízásaitól, ahol nagytöbbségben természetesen a megbízó egyben a felhasználó is), miközben az ilyen mértékben történő kirekesztés komoly szocio-kulturális problémákat vet fel. A változás a 'felhasználó' a tágabb értelemben vett épített környezettől történő elidegenülését eredményezi.

Az építész képzésben az esztétikai, a téri és funkcionális elvárások mellett csak kis mértékben jelenik meg a kulturális vonatkozás és még kevésbé a társadalmi kérdések.

A nyugati világ 60-as, 70-es éveiben kirobbanó forradalmi hangulat és az ezzel járó változások az építészeti érára is komoly hatással vannak. Annak a szakmai tudásnak egy része, ami korábban a hatalom és a tőke által diktált feladatok megvalósítását szolgálta, hirtelen a szociálisan és gazdaságilag rászorult társadalmi réteg oldalára áll. A többnyire fiatal és kevés tapasztalattal rendelkező építészek azonban a felhasználó, a közösség és a tervezési folyamat kapcsolatának a szélesítése helyett a társadalmi megközelítés túlzottan elméleti formáját választják, így a tiltakozás azon hallgatólagos formája, ami visszafordul a kisléptékű külvárosi családi ház tervezés nyelvezetéhez, sokkal meghatározóbbá válik az időszakban. Néhány gyakorló építész a közösség épített környezet fejlődésében betöltött szerepét kezdi dokumentálni. John Turner - Peru nyomornegyedeiben dolgozó építész - a "self-help systems" - kis háztartásokon alapuló rendszerek kidolgozásával foglalkozik, Nicholas Habraken (Technical University of Eindhoven) a család-alapú építési technológiákat és a flexibilis lakás elméletet kezdi fejleszteni (Support csoport 1976), Walter Segal a "self-build system" előregyártott technikáival kísérletezik.

Mondhatjuk, hogy a participációs, vagy széles közönség bevonását támogató szemlélet a 60-as, 70-es évektől már jelen van a világban. A "community architecture" (közösségi építészet) kifejezést a 70-es évek elején Fred Pooley (a RIBA elnöke) használja először a helyi hatóságok a társadalomnak nyújtott építészeti segítségére utalva. A meghatározással azonban sokan nem értenek egyet: a rendszer csak komplexen kezelhető, nem csupán építészeti, hanem olyan átfogó segítségnyújtás a cél, ahol az épített környezet meghatározásában részt vevő összes szereplőt be kell vonni. A participációs folyamatnak jelentősebb a szerepe, mint a fizikai végtermékek és sok esetben a helyi problémák kezelésére nem is feltétlenül van szükség építészeti beavatkozásra (Wates and Knewitt 1987)⁴. Ekkor körvonalazódik először a végtermék orientált hagyományos építészeti megközelítés és a folyamat központú szemlélet közötti különbség.

Az Egyesült Államokban a részvételi tervezést támogató folyamatok a 70-es évektől bontakoznak ki, erősen kapcsolódnak a 60-as évek tiltakozásaiban megfogalmazott eredeti célkitűzésekhez. A ténylegesen rászoruló szegénynegyedek támogatására kiépülő rendszer alapját a "community design center"-ek (CDC) alkotják. Ezek a központok az építészeti tervezésen túl műszaki segítséget igyekeznek nyújtani. A modern építészet sterilítése ellen tiltakozó lelkes fiatal és gyakorlatlan építészek által vezetett központok azonban rengeteg meg nem valósítható rendszert és tervet termelnek.

Az Egyesült Királyságban az eleinte erős fejlődés a 80-as évekre háttérbe szorul és csak a 90-es évek "self-build" (saját kezű építés) folyamatainak köszönhetően kezd magához térni. A közösségi építészet és tervezés egyre komolyabb szerepet kap a politikai és a szakmai fórumokon, így egyre égetőbbé válik a minőség és a folyamat elvű tervezés között létrejött feszültségek tisztázása. Comerio⁵ szerint a közösségi tervezés mögött húzódozó társadalmi motivációknak nem szabad elutasítani a minőségi produktum létrehozását, a szociális indíttatás mellett komoly hangsúlyt kell fektetni a hagyományos tervezési technikákra is. Végeredményül pedig a két szemlélet megfelelő ötvözésével lehet csak hosszútávon működő mintákat kidolgozni.

⁴ Paul Jenkins and Leslie Forsyth *Architecture, Participation and Society*

⁵ Paul Jenkins and Leslie Forsyth *Architecture, Participation and Society*

Angliában az 1996-os választások utáni politikai vezetés egyértelműen meghatározza, hogy az épített környezetben történő nagyobb állami beruházásoknál a minőségi környezet létrehozása érdekében szükségszerűen be kell vonni felhasználókat és társadalmi csoportokat a tervezési folyamatokba. A hivatalos támogatás kapcsán pedig tisztázni kell a participációhoz köthető kérdéseket.

D. Példák, Esettanulmányok

ESTUDIO RECETAS URBANAS (RU) + ARQUITECTURAS COLECTIVAS | személyes beszámoló

Hagyományos és alternatív eszközök használata a résztvevők közötti kommunikációban és a megvalósításban

2005-2006-ban Leonardo ösztöndíjjal Sevilleben dolgoztam a Recetas Urbanas⁶ csapattal. A csapat Santiago Cirugeda vezetésével alternatív környezetformálási recepteket dolgozott ki urbánus környezetben lakó embereknek. A folyamat nagyobb része közösségek létrejöttével vagy aktivizálásával történt és olyan metódusokat vizsgált, amivel megkönnyíthető a laikus résztvevők bevonása az előkészítés, a tervezés és a kivitelezés ütemein belül.

A részvételi tervezés folyamán különös jelentősége volt a bizalom megteremtésének, a személyes kommunikációnak és a közös élményeknek (pl. a közös főzés és étkezések - ezeket a holland DUS Architect csapata külön manifesztumban⁷ fogalmazza meg a honlapján)

A munkákhoz több lépcsőben makettek készültek (kép02), általuk lettek érthetőek a tervezett terek, megoldások a laikus közösség számára és jelentősen gyorsították a kommunikációt. Előfordult, hogy az elkészült modelleket együtt módosítottuk tovább. A makettek a tér értelmezése mellett, a komplett munkafolyamat modellezését is szolgálták. Sokszor az építési folyamatok hatékony bemutatásához animációs filmek (kép01) készültek felhasználásukkal.

A tervezett építmények kivitelezési terveit képregényben megfogalmazott összeszerelési útmutató kísérte (kép03). Bennük fel volt tüntetve az elvégzendő munkafázis, a felhasznált anyagok, a szükséges emberek száma, a munkavédelmi felszerelés, a szerszámok, a részletesen bemutatott munkafolyamatok a munkavédelmi figyelmeztetésekkel és balesetveszélyes helyzetek kiemelésével. A rajzos dokumentáció aktívan segítette a résztvevőket a kivitelezés részleteinek megértésében és a technikák elsajátításában. A munkákat irányító építész személyes felelőssége megsokszorozódott a terepen, a résztvevők testi épségének megóvása kiemelt szempont volt. Az építkezésekről részletes videós és fotós dokumentáció készült, hogy tapasztalatul szolgáljanak a jövőbeli folyamatokhoz.

kép01 | kép02

Egy kiemelt projekt néhány részlete | Aula Abierta⁸

Granadában 2005-ben néhány hallgató olyan fizikai helyet keresett, ahol aktívabban tudnak együtt gondolkodni és dolgozni. A Recetas Urbanas csapatát hívták segítségül, akik a diákokkal az egyetem területén belül az egyetem támogatásával egy bontásra szánt ipari épület anyagaiból közösségi teret építettek a fent részletezett eszközök használatával (kép05). A tér fizikai megvalósulását egy erős közösségfejlődés követte. Az építkezés végére megalapozott és aktív hallgatói hálózat szerveződött, akik már képesek voltak önálló problémafelvetésekre, döntéshozatalra, konferenciákat, beszélgetéseket, szakmai fórumokat, építő táborokat szerveztek az Aula Abierta köré (kép06).

⁶ <http://www.recetasurbanas.net/v3/index.php/en/>

⁷ <http://www.dusarchitects.com/officeprofile.php?menuid=manifesto>

⁸ <http://aulabierta.info/>

A 2007-es év után egyre több hasonlóan gondolkodó csoport jelent meg és ezek egyre több szálon kezdtek összekapcsolódni (Straddle3, TXP, Asilo, LaMatraka, stb., jellemzően spanyol nyelvterületeken). Jelenleg aktivitásaikat már nem az egyedüli akciók jellemzik, hanem megkezdődött egy szervezett együttműködés. Az egyes csapatok területeiken személyes katalizátorként működnek és aktivitásaihoz egymást hívják segítségül. Kialakult az Arquitecturas Colectivas hálózata (kép08), ahol az eddigi hagyományosnak nevezhető kommunikáció fokozatosan kiegészül a virtuális világ által biztosított technológiákkal (Think Commons | Arquitecturas Colectivas). Létrejött egy aktív internetes felület a csoportok szervezésére. A csapatok a személyes találkozók (kép06) túl virtuális videó konferenciákon (kép07) keresztül tartják a kapcsolatot, így egyszerre valósul meg a személyes jelenlét és a modern kommunikációs technológiák használata.

Következtetések:

- (1) A személyes kommunikációnak és a **közösen megélt személyes élménynek** kiemelkedő szerepe van.
- (2) A különböző **vizuális kommunikációs eszközök** jelentősen segítik a tervezés és a folyamatok megértését.
- (3) A **közös építés** eredményezhet közösségfejlődést
- (3) A személyes jelenlét melletti **virtuális kommunikáció** segíti a hálózatban dolgozó közösségek működését, az energiákat térben és időben csoportosíthatóvá teszi.

Aabierta montaje Ficha nº 2a
Preparación de encofrado de la base para hormigonar

Personas	Herramientas	Protecciones
2		
Fotos		

Operaciones

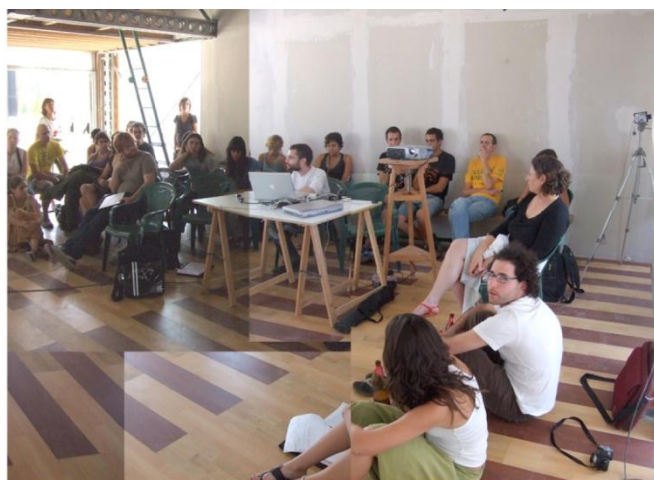
1. Marcar la línea del doblaje en la chapa

2. Doblar la chapa

3. Perforar la chapa doblada en cada metro

 Broca acero ø10mm
 Tuerca 0.02

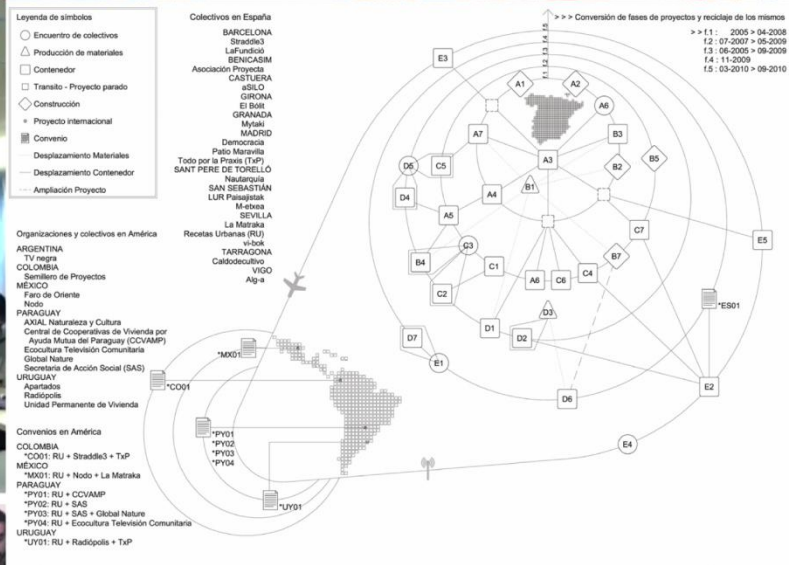
4. Atornillar la chapa

 Varilla roscada ø10mm de 65cm

Aula abierta Granada Santiago Cirugeda www.recetasurbanas.net

kép03 | kép04
 | kép05

kép06 |
kép07 | kép08

THE SERRA VERDE

Egy komplex dél-amerikai példa a széles közösség bevonására felülről induló kezdeményezés alapján

2004-ben induló "The residential Serra Verde" elnevezésű projektben az EAUFMG egyetemen dolgozó Maria Lucia Malard professzor és az általa vezetett kutatócsoportnak sikerült egy átfogó programot kidolgoznia az érintett közösség bevonására. A szövetségi kormány (megbízó) által indított kutatás célja, hogy egy használható modellt hozzon létre a szociális lakásépítés területén, ami magába foglalja a közös gazdasági és társadalmi részvétel alapjait, a digitális technikákat, a környezeti-társadalmi és gazdasági fenntarthatóság modelljét munkahely és jövedelemteremtésen keresztül. A minta projektet a helyi városháza és hajléktalanokat képviselő szervezet támogatásával 76 család (felhasználók/széles közösség) leendő lakóhelyének a létrehozására szervezték. A felhasználók részvétele korai konzultációkkal kezdődött, ahol feltérképezték a tagok szokásait, majd vizsgálták, hogy mennyire alkalmasak a programba való részvételre és egy fenntartható környezetbe történő integrációra. A következő fázisban alaposan oktatásban vettek részt a családtagok, ahol az építészeti és a tervezés egyszerűbb eszközeinek az elsajátítása mellett kivitelezési fogásokat és számítástechnikai alapokat tanultak. A participatív program felelősségteljes döntéshozói szerepre készítette fel a leendő lakókat, akik új ismereteket sajátíthattak el lakásaik fejlesztéséhez és egyidejűleg megkezdődött a hajléktalan családok társadalomba történő integrációja is.

A program három nagyobb részből állt:

Az első egy olyan tervezési stratégia volt, ahol a felhasználók számos workshop keretén belül ismerkedhettek a tér-tervezésen át a számítógépes eszközök használatáig. A kutatócsoport - a Ballerine és Cabral Filho által fejlesztett - "digitális részvétel"-i módszerét követve épített fel a stratégiáját, ahol 3 dimenziós digitális modellek segítségével dolgozott. A 3d-s program segítségével a lakóknak lehetősége nyílt alaposan megismerkedni a modellel, így a vitatott témákban is könnyebben tudtak dönteni.

A második szakaszban a lakásegységek tervezése kezdődött egyéni és közösségi döntések alapján. A támogatás vagy kölcsön igénylése előtt a terveket elfogadtatták a képviselő testülettel, de ekkor még nem lehetett pontosan tudni, hogy mely családok lesznek a végleges lakók. A leendő háztartások

egységesen alacsony bekerülési és használati költségű karaktere ellenére a lakóknak különböző igényeik és elvárásai vannak, ezért a fent említett időbeli elcsúszás miatt rugalmasan kellett kezelni a programot. A szerkezet kialakításának Walter Segal (support), John Habraken (self-built systems) és Cedric Price (flexible-spaces) kutatásait tekintették alapul, ahol sikerült egy kellően flexibilisen kezelhető vázrendszer tervezni. A módszer az "Open Design Source" elnevezést kapta az informatikából ismert nyílt forráskódú programozás alapjaira (Kadushin 2008)⁹ utalva. Eredményként a helyi szabályozást is figyelembe tartva sikerült alacsony költségvetésű (10.000 dolláros) lakóegységeket fejleszteni. A lakások különböző elrendezésűek voltak 40-50m²-es alapterülettel. Az alaprajzi elrendezésen kisebb 10-12 és nagyobb 20 fős csapatokkal dolgoztak. A Sketchup program segítségével modelleket készítettek. Az általános konzultációk után kisebb csapatokban módosították a terveket a digitális modell és nyomtatott tervek segítségével. A családok csapatokban együtt döntöttek a közösségi terekről, míg a magánhasználatú tereket az egyes családok szempontjai határozták meg. Végül közös elhatározás alapján 50m² fölé növelték a lakások alapterületeit számolva azzal, hogy a rendelkezésre álló források nem fedezik az alapterület növelését és saját erőforrásaikból kell majd befejezni bizonyos részeket.

A következő lépés a lakásrendszer tervezése volt, amihez korábbi építészeti kutatásokat vettek alapul. A gyerekek biztonsága érdekében a patkó alakú elrendezést választották belső közös udvarral. A közösség 2 és 5 szintes épületeket mellett döntött a megfelelő terepre illeszthetőség végett. A lakások, szobák mélysége, szélessége és pozíciója mind a felhasználók döntésével született meg. A rugalmas szerkezeti struktúra megfelelő alapot biztosított különböző anyagok beépítéshez. A kivitelezési fogások elsajátításához - felnőtteknek készült videojátékok alapjait és Paulo Freire játékra építő oktatási elveit alkalmazva - digitális gyakorló programokat (kép10) hoztak létre, ahol a felhasználók különböző kivitelezési helyzetekben teheték próbára magukat.

A programban egy sikeres projekt valósult meg a kormányzat, egy oktatási intézmény, a helyi civil szervezetek és a felhasználók közös munkájaként (kép08). A "nyílt forráskódú" átfogó programcsomag bármilyen szervezet számára elérhető és alkalmazható. A remények szerint egy életképes és széles körben terjeszthető prototípus született Brazíliában (kép09).

Következtetések:

- (1) A jól működő eredmény érdekében olyan programot kell kidolgozni, amely az adott rendeltetéshez **minél nagyobb mértékű participációt** enged figyelembe véve a felhasználók képességeit.
- (2) Kulcsfontosságú a döntéshozatal szempontjából, hogy a tervező csapatok megismerjék az adott **közösség igényeit**.
- (3) "A hosszú távú **valódi felelősség megosztásának** elérése az igazi kihívás"¹⁰.
- (4) A **digitális modellek** használata hatékony eszköz.
- (5) A "**nyílt forráskódú tervezés**" megfelelően flexibilis téralakítást és anyaghasználatot biztosít.
- (6) Az oktatási intézmények és kutatóintézetek kezdeményezése mellett szükséges a kormányzati támogatás.

kép09 | kép10

⁹ Paul Jenkins and Leslie Forsyth *Architecture, Participation and Society*

¹⁰ Alföldi György DLA *Közösségi részvétel a városfejlesztésben*

BUSTAMANTE | személyes beszámoló

Az idegen felé sokszor könnyebben nyílnak meg a közösség tagjai, olyan ez mint egy ismeretlen útitárs a vonaton...

A Mundo Sustentable¹¹ alapítvány 2005 körül rehabilitációs programot kezdett egy észak-mexikói kisvárosban, Bustamante-ban, ahol a lakók többnyire turizmusból tartották fent magukat, de az országban dúló drogháború és az extrém erőszakhullám miatt egyre kevesebben utaztak a területre. A program elsődleges célja volt, hogy a településen korábban működő hagyományos kézműves technikákat feltérképezze, széleskörűen bemutassa és oktassa őket. A település apadó turisztikai bevételeit pótolni kellett, piacra vihető kézműves termékekre és munkahelyteremtésre volt szükség. A szervezet szakembereket (agrármérnök, építészmérnök) hívott, hogy a településre költözve segítsenek a programban. 2011 nyarán két épület átalakítását tervezték, amiben oktatási és rehabilitációs központok kapnak helyet a jövőben.

A programban 3 hónapon keresztül személyesen vehettem részt. A kisváros lakosságának a bevonását alapvető feladatunknak tekintettük. Kutattam a környéken fellelhető olcsó építés technológiákat, nem kizárva az újrahasznosítás és az őslakók hagyományos építési technikáinak alkalmazását, ami a település szegényebb negyedének rehabilitációjában is hasznos eszköz lehet (kép12). A tervezés és a kivitelezés párhuzamosan folyt, de a helyi adottságokból fakadóan csak körülményesen tudtam haladni.

Az egyik felújításra szánt melléképületben laktam és dolgoztam. A helyiekkel napról napra közelebbi kapcsolatba kerültem, akik egyre meglepőbb és személyesebb történeteket meséltek. A melléképület fokozatosan szociális központtá alakult. Kiderült, hogy nagyon magas a munkanélküliség, az alkoholizmus mértéke, elterjedt a kiskorúak drogfogyasztása és jelen van a gyerekprostitúció is a faluban. A kilátástalanságban a közösség nagy része bűnbakot keres és ez határozza meg a hétköznapiakat.

Carlos Gómez Flores-hez az Mundo Sustentable alapítvány szervezet vezetőjéhez fordultam segítségért. "Az eredeti célok mellett az előbb felsorolt problémákat kezelni kell!". Reméltem, hogy javítható a közhangulatot és megmutatható, hogy a közösség saját erejéből is képes változtatni a helyzetén. Párhuzamosan közösségi mikro-aktivitásokat indítottunk el a helyi lakosokkal. 3 hónapon belül 20 családnak rehabilitációs programot hirdetett az alapítvány. Szociológusok, pszichológusok és egy elismert indián sámán (Lobo Azul (kép11)) segítségével családi rehabilitációs program indult Bustamante-n. A rehabilitáció nagyon összetett és hosszú folyamat, őszintén bízom benne, hogy sikerrel végződik.

Néha kapok híreket agrármérnök kollegámtól Andrés Carlos Castillo Sánchez-től. Fejlődnek háztáji konyhakertek és egyre több család kapcsolódik be az általa szervezett programokba! (Utóirat: A tervezett épületek a mai napig épülnek jelentősen eltérve a dokumentált tervektől.)

Következtetések:

- (1) A tervezők személyes **helyi jelenléte** (együttélés) nem várt körülményeket tárhat fel
- (2) Partecipatív építészeti programokból induló kezdeményezések sokszor **építészeti produktum nélkül is létrehozhatnak** szociális változásokat, a folyamat szerepe jelentős.
- (3) A helyi szokások, a **kulturális körülmények** és a programban résztvevők képességeinek az **ismerete** nélkül komoly problémák merülhetnek fel 'bármilyen' típusú részvételi folyamat során.

kép11 | kép12

¹¹ Latin-Amerikában működő nemzetközi alapítvány, a fenntartható környezet támogatását és a közösségek erősítését tűzte ki céljául. (<http://www.mundosustentable.org>)

PALLOK + K | személyes beszámoló

Kísérlet egy köztéri közösségépítő elemrendszerre

A Képző és Iparművészeti Lektorátus "Mi kis falunk" 2012-es évi pályázatán a Trafik kör¹² és D1618 Műhely¹³ csapata támogatást kapott egy köztéri közösségi építőrendszer kidolgozására. Célunk volt egy helyi aktív közösségnek olyan flexibilisen összeállítható rendszert létrehozni, amivel közösségeket képesek megmozgatni, jelen esetben a dabasi Szintes utcai lakótelep lakóit.

A gondolat két alapvetésre épült:

- (1) Együtt dolgozni egy helyi civil szervezettel (Trafik kör), aki fontosnak tartja a város passzív lakosságának és területeinek aktiválását amellet, hogy már beágyazódott környezetébe és jelenléte elfogadott.
- (2) Minél olcsóbb és egyszerűbb (egyszerűen reprodukálható) téralkotó eszközt építeni (Pallok+k).

Elképzelésünk szerint a helyi közösség saját igényei alapján és a civil szervezet koordinálásával kitalálja azokat a köztéri rendeltetéseket, amiket szívesen megvalósítana és ami által otthonosabbá válik a környezete.

Első lépésben az igényekről kezdődött beszélgetés, a rendszerhez készített 1:10 léptékű lego-szerű maketten ki lehetett próbálni az általuk elképzelt tereket, tárgyakat. A folyamatot dokumentálni kell, mert a következő lépésben már a helyszínen, valós méretben lehet reprodukálni a közös ötleteket. Az ilyenfajta építés olyan társasági élmény, ami pozitív energiákat gerjeszthet és rögtön tapasztalható fizikai eredménye van amellet, hogy a korábban megfogalmazott gondolatot valós körülmények között hosszabb időszak alatt ki lehet próbálni. A sikeresnek bizonyult gondolatokkal és a teljes dokumentációs anyaggal már el lehet kezdeni a végleges rendeltetés létrehozásának szervezését, az építőelemekkel pedig újabb közösségek kísérletezhetnek.

Természetesen a valóságban nem volt ilyen kézenfekvő minden. A civil szervezet kevésbé ismerte a környezetet, mint eleinte gondoltuk. A rendszer használatát nagyon csekély kommunikáció előzte meg, így a közös döntések nem lehettek kellően megalapozottak. Az ötletelés és az építés is nagyon jó hangulatban zajlott, olyan szomszédok tudtak együtt munkálkodni, akik korábban nem is beszéltek egymással. Épült mindenféle mászóka és DVD mozi is. A rendszer remek felülete volt a közös játéknak, az ismerkedésnek és remélhetően a közösségi gondolatot is közelebb hozta a lakótelep lakóinak életébe. A tapasztalat alapján a köztéren történő közös játék, ha ideiglenesen is, de lehet közösségteremtő fórum, azonban sokkal intenzívebb jelenléte követel, ha tényleges és hosszú távú eredményeket várunk tőle.

Következtetések:

- (1) A **kis léptékű alakítható makettek** jelentősen segíti a közös alkotást (kép14)
- (2) Egy ilyen ideiglenes és **rugalmas elemrendszer** terepen nagyon jól használható a közösség ötleteinek valós léptékű modellezéséhez
- (3) A közös építés során a rendszerrel alacsony energia befektetéssel gyors **sikerélményt** érhetünk el, így kevesen morzsolódnak le, senki nem szorul ki a közös alkotásból. (kép13)
- (4) A **köztér** nagyon jó fóruma a közösségi tervezésnek és aktivitásoknak, de fontos, hogy a résztvevőknek legyen személyes kötődésük.
- (4) Egy **egyszerű közös játék** közösségformálónak válhat.
- (5) Érdembeli eredményekhez elengedhetetlen a **megfelelő beágyazottság és jelenlét**.

kép13 | kép14

¹² <http://www.trafikkor.com/> (dabasi építészek és aktivisták egyesülete)

¹³ <http://d1618.wordpress.com/>

VALYO CSOPORT

Személyes kezdeményezés és önszerveződés a Duna mentén
Interjú összefoglaló a Város és Folyó csoporttal

"A Valyo budapesti városlakók csoportja, imádjuk a Dunát, a várost és szeretnénk jobbá tenni az életterületet. A csapat neve a város és a folyó szavakból alakult ki (valyo). Civilként a magunk eszközeivel szeretnénk összekapcsolni Budapest belvárosát a legnagyobb természeti kincsével, a Dunával. A folyót és partját a kikapcsolódás és a sport területeként képzeljük el, ezért rendszeresen Duna-parti eseményeket szervezünk." (Idézet a honlapról)

A Valyo¹⁴ indító eseménye egy spontán kacsakő dobó bajnokság volt árvíz idején egy éjszaka a rakparton. A kötetlen versenyen közel 70 ember vett részt. Idővel az aktivitások egymást követték és az alapító tagok megszervezték az első Dunatanösvény programját. Az eseménynek az volt a célja, hogy felhívják a figyelmet a folyó és a város aktív kapcsolatának a hiányára és az elhanyagolt folyóparti helyekre. Az alulról induló kezdeményezésnek egyre nagyobb támogatói bázisa alakult. Az évről évre megrendezett tanösvény keretein belül egyre többen kapcsolódnak a folyóparti programok szervezésében és a kézzel gyártott köztéri bútorok építésében. A lelkes csapat és a csatlakozó civilek hatására egyre összetettebb projektek szerveződnek. A Valyo célja, hogy minél több városlakót tudjon bevonni a Duna parti programokba és a part aktív használata egy közös ügyé alakuljon. Az aktivitások fókuszpontjában a köztér állnak, a megvalósításában pedig központi szerepet játszik az önkéntesség, a részvételi tervezés és építés gyakorlata, habár ezeknek határai egyenlőre nem tisztázottak. Minél többen vesznek részt az építéseken, annál többen gondolják sajátjuknak a köztéri tárgyakat a személyes kötődés által biztosítva a part aktív használatát, így megvalósulhat az egyfajta informális kontroll. A köztéren történő közös-nyitott építkezés, barkácsolás olyan energiákat vonz, amiket nagyon nehéz szóban átadni, de mindenkinek meg kell tapasztalnia. Jelenleg a Valyo-val és egy fővárosi kerülettel közösen dolgozunk egy Duna parti közterület megújításának tervein a térköz-városrehabilitációs pályázat keretein belül. A folyamat reményeink szerint mintapéldája lesz az alulról induló civil és a felülről generált kezdeményezések összekapcsolódásának.

Következtetések:

- (1) A **spontán saját motivációból** induló aktivitások fokozott fejlődése komoly alapot biztosíthat a közösségi aktivitásoknak.
- (2) A nagyobb **tömegeket megmozgató civil programok** (kép15) jól működő eszközök a kapcsolat teremtésre és a hálózat fejlesztéshez.
- (3) A **köztér** központi szerepet tölt be a közösségi tervezésben és építésben.
- (4) A **közös építés** (kép16) önmagában is lehet közösségfejlesztő, annak ellenére, ha a tervezés során nem történik meg a bevonás.

kép15 | kép16

¹⁴ <http://www.valyo.hu/>

D. Összefoglalás. Milyen alapvető kérdések és eszközrendszer mentén értelmezhető a részvételi tervezés?

Ki vagy mi lehet a közösségi együttműködés motorja?

Személyes tapasztalataim szerint az alulról induló kezdeményezéseknek mindig kell egy olyan csoport vagy személy, aki képes a cél iránti **lelkességével** kialakítani és fenntartani a közösség szimpátiáját, ez sok esetben az egyetlen erőforrást jelentheti. A **közös építés** fizikai élménye létrehozhat ideiglenesen közösséget vagy hozzájárulhat közösségek fejlődéséhez (Valyo + Aula Abierta), de a hosszú távú működését ennél sokkal komplexebb társadalmi összefüggések határozzák meg. A rosszul felmért kapacitás és az alapos előkészítés hiánya gyorsan a közösség széthullásához vezethet.

A felsőbb politikai, beruházói döntések kapcsán sokkal kötöttebb mechanizmusok működnek. Alapvető feltétel, hogy a felhasználói csoport aktív tagja maradjon a folyamatnak és a ráruházott kérdésekben felelősségteljes döntéseket legyen képes hozni, ami sok esetben párhuzamos **oktatással és szociális felzárkóztatással** érhető el.

Mikor, mekkora szerepe van a helyszíni jelenlétnek?

A közösségfejlesztési folyamatokban részt vevő csoportok (szakmai, civil) sikere nagy részben azon múlik, hogy mennyire képesek **összehangolni munkájukat**. Az egyes szakmák közötti szakaszolt munkamegosztás itt nem működik, sokkal **szorosabb együttműködést** igényel, ahol mindenki jelen van folyamatosan és egymást segíti a különben szakmai kérdésekben.

A kezdeti kommunikáció, hálózatépítés és az adatgyűjtés a közösségfejlesztők feladata lehet, azonban megköveteli a társszakmák és a építészek folyamatos és őszinte jelenlétét. Ez táplálja a leginkább **személyes élményből** építkező tervezési folyamat működését. Kiemelkedő szerepe van a jövőbeli használatban, jelentősen csökkenthető annak az esélye, hogy "fantom terek" jöjjenek létre. Szem előtt tartandó, hogy ez az a korai szakasz, ahol már lehetőség nyílik a felhasználók képzésére a megfelelő minőségű kommunikáció elérése végett. Az itt elindított **oktatás** a projekt fejlődésével párhuzamosan a hátrányos helyzetű közösségek **felzárkóztatásához** is jó eszköz lehet.

Nem a hagyományos értelemben vett építészeti feladatkörökbe tartozik, hogy a létrehozandó objektum ne csupán a létrehozás fázisaiban legyen aktív, hanem utána is élő térként működjön. A kapcsolatokat ápolni kell és megfelelő **moderációval** segíteni a konfliktushelyzeteken.

Participatív technikák alkalmazásával olyan hozzáadott társadalmi-, kulturális- és párhuzamosan gazdasági értékek jöhetnek létre, amelyek csupán a hagyományos tervezési módszer (értem ez alatt a csak technikai, funkcionális és esztétikai kérdésekre alapozó tervezést) mellett nem, vagy csak véletlenszerűen. Természetesen a közösségi részvételen alapuló projektek sokszor nagyobb energiák (anyagi, szellemi, időbeli, stb.) aktivizálását követelik meg, azonban a jól előkészített és alaposan átgondolt, komplex folyamat a **"felhasználó" és a "használt tér" sokkal aktívabb "szimbiózisát"** eredményezheti.

Kik lehetnek a szereplők felhasználói oldalról?

A szakirodalom szerint a következő kategóriákra osztható.

- (1) Ha a megrendelő megegyezik a felhasználói csoporttal mondhatjuk, hogy hagyományos tervezési metodushoz legközelebb álló participációs példa valósul meg. Általában az alulról induló kezdeményezések ilyenek. (Aula Abierta, Valyo csoport)
- (2) Ha a megrendelő és a bevont felhasználói csoport szétválik.
- (3) Ha széles közösség bevonásáról beszélünk. Általában kormányzati vagy befektetői döntés, kötelezettség alapján. (The Serra Verde projekt)

A folyamat melyik ciklusában és milyen mértékű bevonás lehetséges?

A participáció öt szakaszban valósítható meg:

- (0) **előkészítés** más szakmák és társadalomtudományok együttműködésével (pl. szociológus, környezetpszichológus, közösségfejlesztő)
- (1) **tervezés**,
- (2) **kivitelezés**,
- (3) a létrehozott tér életre keltése és **működés** tervezett távú biztosítása (a közösség működése és a jól előkészített tervezés biztosítja)
- (4) **továbbépítés** (pl. ELEMENTAL program¹⁵)

A bevonás mértéke nagy részben függ a tervezett terek működésétől, méretétől, összetettségétől és funkciójától.

Milyen épület és tértípusok megvalósítása kapcsolódhat participációs folyamattal?

Ahogy a történeti áttekintés és a bemutatott példák is mutatják az épület vagy **tértípus komplexitása nagyon nagy mértékben befolyásolja a bevonás lehetséges mértékét**. Alulról induló kezdeményezéseknél jellemző az olyan eszközkészlet (barkácsolás) használata, ami a személyes kapcsolatokon keresztül elérhető. Karakteréből fakadóan itt egyszerűbb technológiákról beszélhetünk. Nagyobb beruházásoknál többnyire a jogi környezet határozza meg a közösség bevonásának a mértékét (pl. EU-s támogatások). Minél több speciális technológia halmozódik fel a tervezés és építés során, annál nehezebb a felhasználói csoportot bevonása. A szociális lakásépítésben, közösségi helyeken és köztereken kaphat nagyobb szerepet a participatív szemlélet. Köztéri közösségi események, építések jelentősen támogatják a későbbi részvételi tervezést.

Milyen kommunikációs sémák alkalmazhatóak?

¹⁵ <http://www.elementalchile.cl/>

A kommunikációs folyamatokat meghatározza, hogy milyen minőségű a bevonás:

(A) egyirányú: (1) **tájékoztatás**

(B) kétirányú: (2) **konzultáció** (a konzultációk alapján a tervező döntéseket hoz)

(3) **közös döntéshozás**(folyamatos akció-reakció viszony tervező és felhasználó között, melyben közösen döntenek; legaktívabb bevonás).
"...témánk szempontjából alapvető, hogy a szakmai álláspontok „átvitele”, a lakók meggyőzése-e a feladata a közösségi bevonási folyamatnak, vagy a **valódi döntési felelősség megosztása**.”¹⁶

Milyen kommunikációt elősegítő eszközök használhatóak a tervezés és megvalósítás folyamán?

(1) **Az egyszerűen értelmezhető vizuális eszközök**, mint a folyamatot bemutató animációs film, makett és összeszerelési útmutatók jelentősen segítik a párbeszédet. (Recetas Urbanas módszerek, Pallok+k)

(2) A virtuális eszközök, pl. **építést szimuláló számítógépes játékok** segítik az oktatást és részvételhez szükséges alapvető fizikai feltételek elsajátítását (The Serra Verde projekt).

(2) A folyamatok **részletes dokumentálása** (video, fotó, stb.) későbbi részvételi tervezések bemutatható tapasztalati forrásaként szolgál, segítségével elemezhető a participáció határfoka.

(3) A **világháló kommunikációs eszközei** (közösségi oldalak, virtuális konferenciák) a személyes jelenlét mellett aktívan támogatják a közösségi hálózatok fejlődését (pl. Konfeszt kezdeményezés¹⁷, Arquitecturas Colectivas hálózata)

A jelen dolgozatot szeretném a jövőben tovább bővíteni. Újabb példák feldolgozásával remélhetőleg egyre összetettebb kép alakul ki a részvételi tervezés működéséről. Nyáron elkezdjük a Magdolna Negyed Program 3 szociális helyeinek építését és bízom benne, hogy a tervezett közösségi terekben fokozottan szerepet kapnak a dolgozatban vizsgált folyamatok.

---

¹⁶ Alföldi György DLA *Közösségi részvétel a városfejlesztésben*

¹⁷ <http://konfeszt.blogspot.hu/>

Képegyzék

- kép01: Recetas Urbanas | animáció az építés modellezésére
(forrás: youtube)
- kép02: Recetas Urbanas | makett az építés modellezésére
(forrás: www.recetasurbanas.net)
- kép03: Recetas Urbanas | építési útmutató participációs építkezéshez, Aula Abierta
(forrás: saját grafika)
- kép04: Aula Abierta | avatása és konferencia alternatív építészeti eszközökről a készülő közösségi műhelyben
(forrás: Aula Abierta)
- kép05: Recetas Urbanas | részvételi építkezés az Aula Abierta diákjaival
(forrás: www.recetasurbanas.net)
- kép06: Arquitecturas Colectivas | találkozó és konferencia
(forrás: <http://arquitecturascolectivas.net/>)
- kép07: Arquitecturas Colectivas | videokonferencia
(forrás: <http://www.youtube.com/watch?v=tl5K0MRocUg>)
- kép08: Arquitecturas Colectivas | kapcsolati diagram a spanyol és a latin-amerikai csoportok között
(forrás: <http://arquitecturascolectivas.net/>)
- kép09: fotó a megvalósult The Residential Serra Verde program épületéről
(forrás: <http://proxied.changemakers.net/journal/300606/displayhousing1.cfm-entryID=129>)
- kép10: kép a videojáték alapú tanítási modellből
(forrás: <http://proxied.changemakers.net/journal/300606/displayhousing1.cfm-entryID=129>)
- kép11: Bustamante (Észak-Mexikó) | fotó a El Mundo Sustentable bustamantei fejezetének megalakulásáról (Lobo Azul beszéde)
(forrás: saját fotó)
- kép12: Bustamante (Észak-Mexikó) | vályogvetés a helyiekkel
(forrás: saját fotó)
- kép13: Építés a Pallok-kal Dabason
(forrás: saját fotó)
- kép14: Játék az 1:10-es léptékű építőelemek | Pallok
(forrás: Trafik kör)
- kép15: VALYO | Kacsakő Dobó Bajnokság a Duna parton
(forrás: <http://www.valyo.hu/>)
- kép16: VALYO | Közös építés a Dunaparton
(forrás: <http://www.valyo.hu/>)

Irodalom jegyzék

ARCHITECTURE, PARTICIPATION AND SOCIETY

Routledge | Taylor & Francis | London and New York | 2010

Edited by Paul Jenkins and Leslie Forsyth

RSV/ RESIDENCIAL SERRA VERDE

Participative design process and self-management of low-income housing construction in Belo Horizonte, Brazil a model for future national government loan programs

<http://proxied.changemakers.net/journal/300606/displayhousing1.cfm-entryID=129>

ARCHITECTURE AND PARTICIPATION

Spoon Press | Taylor & Francis | London and New York | 2006

Edited by Peter Blundell Jones, Doina Petrescu, Jeremy Till

KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL A VÁROSFEJLESZTÉSBEN

Alföldi György DLA egyetemi docens

ELEMENTAL / Incremental housing and participatory design manual

Alejandro Aravena, Andrés Iacobelli

HATJE CANTZ | 2012

SITUACIONES URBANAS

Santiago Cirugeda

Editorial Tenov | 2004

URBAN REPORT #3

Pionierii practicilor emergente | The Pioneers of Emergent Practices

Edited by Zeppelin Association | 2011

www.urbanreport.ro

URBAN INTERVENTIONS

Personal projects in public spaces

Gestalten | 2010

SPATIAL AGENCY

Other ways of doing architecture

<http://www.spatialagency.net/>

Nishat Awan, Tatjana Schneider és Jeremy Till

Routledge | 2011

DUS ARCHITECTEN

<http://www.dusarchitects.com/>

ARQUITECTURAS COLECTIVAS

<http://arquitecturascolectivas.net/>

Annotált bibliográfia

ARCHITECTURE, PARTICIPATION AND SOCIETY

Routledge | Taylor & Francis | London and New York | 2010

Edited by Paul Jenkins and Leslie Forsyth

A könyv a szerkesztők szerint egy mélyebb kutatás alapjaként szolgál, amivel a társadalom és az építészet közötti kapcsolatot kívánják erősíteni. "Az építészet társadalmi művészet." szempontjából igyekszik egy nagyon tiszta analitikus alapot biztosítani a participatív folyamatok bemutatásához. Az angolszász mintát használva és néhol nemzetközi területekre kitekintve különböző szempontok szerint csoportosítva értelmezi a közösségi bevonással történő aktivitások témakörét. A fent említett kiindulópont ellenére elméleti oldalról tematizálja a participativitás eszközkészletét. A könyv másik célja, hogy a konceptuális-analitikus (elméleti) és a gyakorlati (megvalósítási) megközelítés közötti kapcsolatot erősítse, amivel létre jöhet egy "akció-kutatás" metódus. Felépítését tekintve három részre tagolható: történeti és irodalmi áttekintés; gyakorlati példák bemutatása és a korábbiak összegzése és eredmények vizsgálata. A participáció történeti áttekintéséhez a ezt a könyvet használtam. Az egyes tematikus fejezetekben kellően szétszórva találhatóak meg a keresett információk, többszöri visszaolvasást és újraértelmezést igényelt.

KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL A VÁROSFEJLESZTÉSBEN

Alföldi György DLA egyetemi docens

A dolgozat egy rövid történeti áttekintéssel indul. A Magdolna Negyed Program első szakaszának példáján keresztül mutatja be, a „közösségi részvétel” összetettségét, és helyzetét. A konfliktusok, eredmények gyakorlatias leírása és a történeti áttekintés nagyon jól kiegészítette az Architecture, Participation and Society könyv fejezeteinek elméleti megközelítését.

SITUACIONES URBANAS

Santiago Cirugeda

Editorial Tenov | 2004

Folyamatosan bővülő "recept" könyv első kiadása, ami a kísérleti építészet és a részvételi tervezés közös halmazában található példákon keresztül mutatja be a Recetas Urbanas Stúdió, a spanyol kollektív építészeti együttműködés és Santiago Cirugeda munkáit. A stúdióban szerzett tapasztalataim bemutatásához használok a könyvet, ahol a egyes aktivitások tematikus szét vannak választva. Kicsit felületes a "recepteket" bemutatása, de a személyes tapasztalat alapján részletes képpé bővíthetőek. (Kiemelt projektek: 008 - Aula Abierta)

URBAN INTERVENTIONS

Personal projects in public spaces

Gestalten | 2010

Városi köztéri mikro-beavatkozások gyűjteménye - sok esetben képzőművészeti témák -, az alkotók valamilyen véleményt formálnak, az utca használóit szólítják meg, ezért a közösségteremtés, a kommunikáció kezdeti lépéseként is értelmezhetőek.

DUS ARCHITECTEN

<http://www.dusarchitects.com/>

Holland építész csoport, akik közösségi projekteket szerveznek. A honlapon található manifesztumban fogalmazzák meg a participációhoz kapcsolt eszközeiket és módszereket (pl. szociális aktivitások: közös főzés, evés, beszélgetés).

megtekintve: 2013. 04. 13.

ARQUITECTURES COLLECTIVAS

Főleg spanyol anyanyelvű építés és művészeti aktivisták csoportjainak a hálózata. Kollektíva rendszerként működve összpontosítják a világ különböző pontjaira az energiáikat. A hálózat alapvető hívószava a participáció. Április hónap elején egy közös videokonferencián vettem részt velük, ahol egy katalán terület aktiválásáról kezdődött a vita; a dokumentáció végighallgatható a fejlődő projektről:

<http://www.youtube.com/watch?v=tl5K0MRocUg>

<http://arquitecturascolectivas.net/>

megtekintve: 2013. 05. 03.

RSV/RESIDENCIAL SERRA VERDE

Participative design process and self-management of low-income housing construction in Belo Horizonte, Brazil a model for future national government loan programs

Az Architecture, Participation and Society könyvben talált - RESIDENCIAL SERRA VERDE - projekthez találhatóak hasznos információk ezen az oldalon.

<http://proxied.changemakers.net/journal/300606/displayhousing1.cfm-entryID=129>

megtekintve: 2012. 12. 25.

Mellékletek

KÖTETLEN INTERJÚ ÉS BESZÉLGETÉS A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSRŐL

dátum | 2013.06.03.

helyszín | Budapest

jelenlevők | Szalay Ági, Kukucska Gergely

KG: Mit jelent, hogy közösségfejlesztő?

SZA: Tipikusan körvonalazhatatlan történet, valamilyen hitvallás vagy értékrend mentén való elköteleződés. A közösség gondolata abszolút a civilség gondolatával fonódik össze. A közösségfejlesztés azért kulcsfontosságú minden civil kezdeményezésben, mert a civil létnek az állampolgári részvétel a célja, akik nem rendelkeznek hatalommal csak képviseléssel. Az állampolgárokat részvételre próbálok rávenni, hogy felfedezzék a saját közüket az életteikhez vagy őket körülvevő dolgikhoz szellemi és fizikai értelemben. A közösségfejlesztőnek a folyamatot kellene generálnia, aminek a során a közösség eljut ezekhez a cselekményekhez. A civilség is ilyen... Ezt nem tanítják az iskolában. A valódi eszközök, módszerek viszont azt gondolom, hogy amit az építész csinál - a közösségi tervezés - az már maga a megvalósulása a közösségi gondolatnak. Amit mi az egyetemen tanultunk az szintizta agitáció. Elmesélik a módszert, hogyan készítsünk interjút, hogyan gyűjtsünk és dolgozzunk fel adatokat, de igazából ezek módszertanilag nem elég kidolgozottak. Magyarországon ez egy fiatal szakma és totál intuitív még az egész.

KG: Ha valamilyen nem megszokott dolog történik köztéren, akkor az már lehet egy gyújtópont is, mert ez egyfajta provokáció, hogy az emberek elkezdjenek kommunikálni. Egy önkényes beavatkozásnak az eredménye lehet egy közösségépítés első fázisa is?

SZA: Igen, például egy tiltakozás is lehet. Amikor mi interjúkat készítünk, akkor a közösségfejlesztő szakma mindig lokalitásban próbálja megfogni a közösséget, a fizikai terekhez vagy valóságos dolgokhoz kapcsolódik és egy facebook a számára - persze 2013-ban ezt tovább lehetne gondolni -, önmagában nem alkot közösséget. Lakónegyedekben gondolkozunk. A feladatunk minél több emberrel beszélgetni és minél több embernek a véleményét megkérdezni:

- Miért szeret itt élni?

- Mióta lakik itt?

- Mi az amit szeret a környékben?

- Mi az amit utál?

- Mik a legfontosabb problémák?

- Mi azok aminek a mentén esetleg részt venne valamilyen megmozdulásban?

(A hivatalos kérdések: 1. Mit jelent számára itt élni? (rossz-jó); 2. Min változtatna és hogyan?; 3. Mivel tudna hozzájárulni a változásokhoz?; Tett e már kísérletet rá?; 4. Kiket kéne bevonni? (indikátor szerep))

Ezek adatgyűjtések miközben egy olyan gondolatmenetet indíthatnak el az emberekben, ami valószínűleg előtte nem volt meg, ilyen módon nem gondolt a lehetőségeire. Fontos, hogy az egyén aktorként vesz részt. Ha az ember panaszkodik a szomszédjaira, vagy hogy sok a kutyaszar, a drogos, a bűnözés, a lopás, stb. Az emberek sok minden negatívumot el tudnak mesélni a környezetükről és ha mellette felvonultatják azt, hogy jó a közlekedés vagy tök jó, hogy ilyen zöld övezet van vagy jó, hogy van bolt, akkor ezt az egészet mérlegre teszik, és eljőhet az a kérdés, hogy mi hiányzik és mit szeretnének - ha egyáltalán valaki megkérdezi őket - ami egy olyan bizalmi dolog, amikor konstruktív javaslatokat fogalmazhatnak meg. Ez egészen kizökkentheti őket a cselekvőképzetlenségéből és utána ennek a következő lépcsője az, hogy azok az emberek, akiket ki tudtál mozdtítani azt tudod mondani, hogy jöjjenek el és beszéljünk meg együtt. Ki lehet választani azokat az embereket, akik ugyanazokat a problémákat sorolták fel és hasonlóan gondolkoznak a megoldásban. Kiderül, hogy nincsenek egyedül és nagyon gyorsan ki tudnak alakulni munkacsoportok: "Hogy hú de jó akkor ezentúl mi virágot fogunk ültetni!". Itt jön be a rohadt nagy felelősség, amikor az emberek elkezdtek összeszerveződni, belelkesültek, mozgásba jöttek egyszer csak eljutnak a kompetenciájuk és cselekvőképességük határához, akár mint tervezők vagy akár mint akik képviselik magukat (ki tudnak jáni lehetőségeket és jogokat egy hivatalnál vagy közös képviselőknél), akkor kell tudni segíteni úgy, hogy nem helyettük döntünk, hanem a konfliktusokat moderáljuk és mediáljuk. Nagyon fontos kizökkenteni ezeket az embereket, továbbvinni ezeket a folyamatokat oda, hogy ne csak feltűzeljük őket, hanem valódi dolgokat is meg tudjanak oldani, valódi problémákat. Ez egy első tapasztalat, ami nagyon jó élmény ahhoz, hogy rájőjön ő is befolyással lehet a környezetére. Magyarországon a civilségnek egy nagy zsákutcája, hogy az állam kiszervezi a közfeladatokat... Felülről jövő kezdeményezések vagy állampolgári részvétel vagy civil nap az arról szól, hogy fúsd körbe a Margit szigetet vagy segíts az öreg néni... Ezek ilyen filantrópiák, karitatív jellegű dolgok, ami folytán jobb lesz nekem, mert nagylelkű voltam, meg valami jó dolgot elkövettem, de közben fent meg azt csinálnak még mindig, amit akarnak és Te közben meg jól elfoglaltad magad egy öreg néniel egy szobában.

KG: Mik azok a konkrét eszközök, amit használtak a közösség megszólításhoz vagy egyáltalán a közösség kialakításához, vagy annak a felméréséhez, hogy van e ott egyáltalán aktivitás?

SZA: Igazából nagyon kevés. Magyarországon a közösségfelmérés azt jelenti, hogy minél több emberrel beszélsz, minél több információt összegyűjtesz és közben kapcsolatokat alakítasz ki - saját, bizalmas kapcsolatokat - és ezt a bizalmat arra használod, hogy az embereket összehozd és kooperációra bírd őket. A közösségfejlesztés végső célja, hogy minél szélesebb körű párbeszédet és részvételt alakítson ki, hogy létrejöjjenek olyan alternatív szerveződések, amik a közös érdekeket képviselik és olyan kapcsolódási pontokat hoznak létre, amik korábban nem voltak. Mindenki egyéni fogyasztóra van szegregálva és a közösségi értékek a kapcsolódási pontok nélkül erodálódnak. Nagyon sok elmélet van, de kb. mindegyik igaz, akár vallási, vagy más alapon beszélünk róla. Tulajdonképpen a mi módszerünk az ennyi! **Hálózatépítés!** A konkrét eszköz lehet egy workshop, de azt kell mondjam, hogy ma nálunk ez szakmailag egy elég gyenge lábakon áll. Mozgalomként indult a közösségfejlesztés és ma is mozgalomnak tartja magát. Komolyabb szakmai anyag nagyon kevés van. Most

csináltam interjút a közösségfejlesztők elnökével, aki az gyakorlatvezetőm is egyben. Mondta, hogy a közösségfejlesztők keveset és nehezen írnak. Ha folyton terepen vagy, akkor nincs idő az elméletekben elmélyülni, pedig nagyon fontos lenne újragondolni, hogy mit csináltál jól vagy rosszul, összegezni és megírni ezeket, mert így folyamatosan önmagukat ismétlik a hibák.

KG: Nagyon jó lenne, ha össze tudnánk kapcsolódni egyes munkákban. Talán sokkal kevesebb melléfogás lenne.

SZA: Ami szerintem nagyon hasznos tudna lenni... Aki hivatásszerűen űzi ezt a dolgot az nagyon elkötelezett és elég jó ügynök szinte fanatikus lelkesedéssel, ami segít bevonni az embereket. A szervezés és koordináció terén borzalmas, ami most van... Tegnap a Dáviddal (VALYO csoport) beszélgettünk arról, hogy mik a terveitek és szívesen segítenék, ajánlanék valakit, aki tényleg alkalmas lenne erre a feladatra... lehet, hogy külföldi eszközöket kell majd keresni vagy nagyon kreatívan hozzáállni.

KG: Szerintem a személyes jelenlét az egyik legfontosabb mozgatórugó.

SZA: Nagyon fontos. Pl., ha nálatok lenne ez a hely a Bakáts téren, akkor egész egyszerűen szükség lenne egy olyan emberre, aki folyton ott van, aki beszélget, aki nyitott kapukkal várja az embereket, aki már a portállal kifelé kommunikál, ha valaki csak benéz érdeklődve, ahhoz odamenni dumálni, aki nyit és közben koncepciózusan is gondolkodik és aki felfedezi, hogy a környéknek mik a kapcsolódásai, kik azok, akik lejárnak oda és mire, hogyan használják a tereket. Gyűjteni kell ezeket az információkat és a kapcsolatokat, elérhetőségeket... Amikor azt mondjátok, hogy csináltok a parton egy workshopot vagy tervezőnapot, akkor ne az legyen, hogy csak a facebookon tudtok kapcsolódni, mert akkor mindig ugyanaz a szűk belvárosi civilkör lesz jelen, aki a Keleti téren, meg a Hunyadi téren.... és ez annyira nem frankó. Hiába a nagyváros, előjön a falu jelleg. A Gólyába (épülő közösségi ház) mi is ezt próbáljuk csinálni. Egyenként megkeressük a szomszédokat, beszélünk bárkivel, aki bejön. Ha nyitott vagy arra, hogy emberek odajönnek hozzád és szóba állsz velük, akkor biztosan kinyílnak egy kicsit és jó dolgokat fognak mondani.

KG: Ezt tervezzük a szociális mosodánál. A közösségi térben, ahol mosni lehet pont ezek a célok valósulnának meg. Szociális munkások és mosodai segédek a mosás mellett a szociális problémák megoldásában segítenének. Egy kísérlet lesz. Szervezünk építőtábor nyárra. Valamilyen közös aktivitással jönnének létre a belső közösségi terek.

SZA: Nekünk a Gólyánál hasonló a problémánk. Olyan közösségi házat álmodtunk meg, ahonnan nem kigyúrt kidobóknak kell kidobni a vendégeket. Jó, ha vannak határok. Ha szociális munkások vannak, akkor ők ezeket meghúzzhatják...

KG: Lehet e eszköz egy közös építés?

SZA: Szerintem az, hogy gyertek, alakítsunk bizottságokat és beszéljünk róla ez ma nem feltétlen mozgat meg embereket. Nagyon jó, ha létrejön valami konkrét dolog, ami látható. A közösségi tervezés a módszere lehetne az eszme megvalósulásának, ahol tényleg arról van szó, hogy van fizikai produktum. Ha a rendszer jól működne és az embereknek lenne beleszólásuk, akkor így zajlanának a közterületek fejlesztése. Ha közösségihiányos területeken közösséget akarsz fejleszteni, akkor ezek a tökéletes eszközei nekem. A módszereket teljesen össze kellene kötni egymással.

KG: Kidolgozhatnánk együtt jövőbeli programokat...

SZA: A mi szakmánkban senkinek nincsenek kézzel fogható eszközei, az emberek álmodoznak... Nagyon erős folyamatok indulnak be, viszont egyik sem tudja kiforni magát, mert amikor már cselekedni kellene, akkor nincsenek meg az eszközök. Nagyon jó lenne egy olyan terep, ahol van valamilyen fizikai kimenetel, ha már bemozdítottuk az embereket. Az olyan projektek, mint a mosoda vagy a Gólya nagyon jók lehetnek, mert folyamatosan tudod továbbvinni a dolgokat, befogadni az új ötleteket és folyton jelen lenni az embereknek. A tervem a kőbányai projekttel, hogy egyetemi terep lesz, ami végül nem sikerült, viszont a folyamat még mindig zajlik... valami pozíció féltés lehet a háttérben. Ősszel szeretnék visszakapcsolódni és azon gondolkodtam, hogyan lehetne az egyetemre bevinni ezt, hogy tényleg valódi helyzetekkel, eszközökkel találkozzanak a diákok. Az ő feladatuk lenne, hogy generálják a kapcsolatokat, összekapcsoljanak más szakmákkal is, ami során cselekvésbe fordul át a gondolat. Egyébként a Bardóczyval volt egy ilyen kísérlet, hogy a mi évfolyamunkat összehozni építészhallgatókkal és a Klauzálián valamit csinálni, de katasztrofálisan sikerült.

KG: Miért?

SZA: Nem volt valódi együttműködés. Mi csak a fordulópontokon találkoztunk. Ők is hallgatók, mi is hallgatók. Elkézdünk közösségi interjúkat a Klauzál téren, összegyűjtöttünk infókat. Mindenki begyűjtötte azt az élményt, hogy beszélgetünk a helyiekkel. Fantasztikus volt, főleg ha először csinálsz ilyet. A visszacsatolás nem annyira valósult meg. Mi ezeket összefoglaltuk, miközben az építész hallgatók meg prezentálták, hogy ők mit találtak ki.

KG: Akkor egy nagyon fontos része, hogy ne szakmákra hulljon szét a folyamat, hanem párhuzamosan mindenki jelen legyen, mert az a töltet, ami egy személyes kommunikációnál jelen van az elveszik, amikor már valaki más interpretálja egy másik szakma felé?

SZA: Nagyon fontos az, hogy ehhez nagyon sok idő kell a jó szándékon kívül. Azért tudtuk előre valahol, hogy kapacitás hiány volt. **Ha jelen akarsz lenni valahol, akkor jelen kell lenni! Ha kapcsolatokat akarsz építeni, akkor nem tudod azt, hogy ma egy órára oda megyek és egy órát ezzel töltök.** Ezért is nem szeretem magam szétaprózni. A mosoda mellé oda fogok költözni két sarokkal. A Gólya is ott van. Az én életem arra gravitál. Mi nem tudjuk az építészek helyett a feladatot elvégezni, hanem segíteni tudunk abban, hogy milyen szemmel nézzenek körül. A szemléletet át lehet venni és lehet kézen fogva csinálni, egymásnak tanácsot adni. Az építésznek is ott kell lennie! Amikor bejutsz lakásokba, életterekbe, akkor az elengedhetetlen tapasztalat arról, hogy az emberek hogyan élnek. Nem lehet elszakítani egymástól az előkészítést és a tervezést.

(PS.: A Magdolna Negyed esetében a boltosok kulcsfigurák lehetnek, mert egy bolt környezete maga a közösségi fórum, amin keresztül talán fel lehet tární a helyi hálózatot.)

KÖTETLEN INTERJÚ ÉS BESZÉLGETÉS A VALYO CSOPORTTAL

dátum | 2013.06.03.

helyszín | Budapest, Trapéz

jelenlévők | Lóczy Viola, Tömör Miklós, Varga Dávid, Kukucska Gergely

KG: Hogyan indult a csapat? Mi volt a motiváció, hogy városi közegben (lévén aktuálisan városiak) közösségi aktivitásokkal kezdjétek el foglalkozni? A VALYOnál a Duna és a város kapcsolata különösen kiemelt szerepet kap. E kettő köré szerveződik az össze közösségi tevékenység. Tudnátok erről mesélni?

VD: A csapat nem ezzel a felállással indult. Az alapító tagok közül a tényleges munkában már csak Miki vesz részt. Az aki kitalálta az egészet rögtön az elején kilépett.

TM: Úgy indult, hogy volt a Budapest Korzó, ami városi közterületekkel foglalkozott: gyalogos problémákkal, street art-tal, városi művészettel, városi munkások történetekkel. Kalandtúrákat csináltunk a városban és különböző akciókat szerveztünk, hogy felhívjuk a figyelmet a problémás helyekre, pl. a zebrák működésére. Ez a csapat szétesett személyes ügyek miatt, de Szalay Ági és én mindenképp akartuk valami hasonló aktivitást folytatni. Áginnak szívügye volt a Duna és az akkori pasijával egy éjszakai beszélgetés során kitaláltuk, hogy a várossal és a Dunával fogunk foglalkozni. Mi legyen a nevünk? Legyen benne a város és a folyó. Legyen akkor a Város és a Folyó (VALYO). Fontos, hogy városi aktivitások legyenek és ezt akarjuk csinálni. Aztán jött egy árvíz, ami előntötte a rakpartot, így lépnünk kellett. Az volt a VALYO életében az első alkalom volt, hogy le lehet menni a Duna partra. Ekkor hirdettük meg az első éjszakai Kacsakő Dobó Bajnokságot, aminek a célja az volt, hogy minél több embert vigyünk le és észrevegyék, hogy itt a folyó. Ez a Margit hídnál volt. Spontán egy nap alatt szerveződött. A kacsakővezetés is úgy jött, hogy négyen lementünk a partra kitalálni vajon mit kéne csinálni, hogyan hívjuk ide az embereket? Mi az amit az emberek a folyóparton szeretnek csinálni? Kiokoskodtuk, hogy legyen kacsakődobás. Meghirdettük és 70 embert ott volt. Még egy dobos zenekar is jött, akiről azt sem tudtuk, hogy kicsodák. Eljöttek, mert tetszett nekik az ötlet. Meg volt egy trombitás. Tök jól összejött.

KG: Akkor ez egy közös játék volt?

TM: Ez egy közös játék volt és egyben egy verseny.

VD: Egy verseny volt. Volt pontozótábla, nevezés.

TM: Nem. Volt díj, pontozótábla még nem volt, csak bemondásra ment.

VD: Nem volt zsűri még akkor. Mindenkinek a közös bemondása alapján történt az értékelés.

TM: Ráadásul tél volt és sötét, február és nagyon hideg. Erre eljött 70 ember. Így kapcsolódott be a Dávid. Ő is részt vett ezen a bajnokságon.

VD: Én meg egy levlistán - egy teljesen más levlistán - kaptam értesítést. Nekem az első hír a VALYOról nem is az volt, hogy VALYO, hanem hogy lesz egy Kacsakő Dobó Bajnokság. Ez volt a hívószó nekem. Gyerekkoromban sokat dobáltam kacsakövet, így mindenképpen el akartam menni. Valami nagyon fontos programot le is mondtam. (Valami csaj volt. Először úgy volt, hogy ő is eljön, de végül nem jött. Utána szakítottunk.) Akkor én még személyesen nem ismertem senkit a VALYOból és ráadásul a Kacsakő Dobó bajnokságon, ahol én dobtam a legtöbbet kiestem.

TM: Hülye szabályok voltak akkor még. Nem voltak rendesen kitalálva.

VD: Sajnos a középöntőben dobtam a legtöbbet. A bajnokság után aztán hírzárlat volt hetekig, majd jött egy hírlevél, hogy lesz egy workshop. Ez egy újabb inspiráló hívószó volt nekem. Készültem rá.

KG: Mi volt ez a workshop?

TM: Ez az első Duna Tanósvény előkészítése volt. Kiküldtem mindenhol meghívókat. Ez volt az első ilyen esemény, amit szerveztünk. Tök jó együttállás volt, hogy kitaláltuk a Dunás dologt és összehaverkodtam a Nánay Fannival (Placcc Fesztivál szervezője), akivel együtt dolgoztunk egy nyolcker projekten. Abban az évben volt a Duna éve. Abban az évben volt Magyarország EU elnök és voltak a Dunára szánt támogatások. A Placccal közösen pályáztunk az első Duna Tanósvényre. Ennek volt akkor az első workshopja. Az volt a koncepció, hogy: minden egyes pontot más művész fog kitalálni és elkészíteni. Szedjünk össze minél több embert, akikkel kitaláljuk a pontokat. Lett végül 13 pont, de ebből három lett olyan, ami tényleg a térrel foglalkozott. A többiek táblák lettek a helyszínrre vonatkozó grafikai munkákkal.

VD: Tök jó grafikák születtek. A mai napig meg vannak a táblák. Újra elő szeretnék venni őket. Egy dolog volt, ami miatt nem lettek olyan hatékonyak az információátadás szempontjából, hogy önmagában egy táblát elhelyezni egy olyan helyre, ahol egyébként nem biztos, hogy járnak emberek...

TM: Ez volt a cél, hogy olyan helyekre tegyünk, ahova nehéz eljutni. A Duna partra nehéz. Menjenek oda és vegyék észre.

VD: Volt olyan, hogy a korlátra rajtuk és le kellett hozzá guggolni, hogy végigolvass egy néhány karakteres szöveget.

KG: Milyen jelentősége van ebben a munkában annak, hogy együtt dolgozzatok olyan emberekkel, akik nem a csoport tagjai?

TM: Inspiráció.

VD: Minden évben próbálkozunk azóta is bevonni...

KG: Kiket, miért és milyen eszközökkel?

VD: Például téged is...

KG: De mondjuk olyan embereket, akik nem szakmabeliek. Járókelőket?

TM: Ez egy másik dolog. Most már próbáljuk külön választani a kivitelezés és a kitalálás részt. Rájöttünk, hogy jobb, ha a kitalálást úgy mond profi csinálja...

VD: Vagy olyan, akinek van érzéke hozzá...

TM: A kivitelezés a közösség tud segíteni.

KG: De ott is csak bizonyos részeiben, nem?

VD: A veszélyes munkákat nem szabad kiadni, mert nem akarjuk, hogy valami baleset történjen.

KG: És akkor mi a garancia arra, hogy nem egy önkényes dolog születik? (Ez állandó kérdés.)

VD: Tök jogos kérdés egyébként és teljesen benne is van a pakliban, hogy akár ha rossz kezekbe kerül (Szó volt itt arról, hogy rendes egyesület szinten működünk és ott a jogszabályoknak lehetővé tették volna, hogy idővel már minket ki is lehessen rúgni...). Gyakorlatilag most is önkényes... Próbáljuk mégis a számunkra elfogadott és alapul kitűzött célokat folytatni...

TM: Van egy mondás: Célunk az, hogy megmutassuk azokat a tereket, amik jók most Budapesten és hozzunk létre újakat. Pont a Te munkád által jött be most is még egy ilyen plusz, hogy egy már lehasznált területet aktivizáljunk.

KG: Hogy látjátok? Vannak a populáris események, mint a Kacsakő Dobó Bajnokság, ahova rengeteg ember eljön és egy olyan játék, ahol rengeteg emberrel össze lehet ismerkedni. Aztán, ha valaki komolyabban akar foglalkozni akkor be tud kapcsolódni a hosszabb távú tervezésbe is? A recept: van egy nyitott játék a város valamilyen közösségével, valakikkel... és aztán ők tudnak csatlakozni?

VD: Ha ez egy információs hálózat - úgy érve -, hogy sok ember ismer sok más embert és mindenki tud a céljainkról és egyet is értenek vele előbb utóbb elér egy kritikus tömeget (Pl. Critical Mass)... Én ebben bízom. Az egyedüli, amivel meg lehet gátolni a deviáns viselkedést, ami most komolyan jelen van a közterületeken. Amit Te is jól láttál a híd alatti területeken. Ha itt egy hasonló állapot bekövetkezne, mint Spanyolországban vagy ilyen helyeken, ahol a köztérhasználat egészen más alapokon nyugszik..

KG: Ebbe ne menjünk most bele, szerintem ugyanezek a problémák felmerülnek máshol is...

TM: Térfüggő.

LV: Attól függ, hogy mennyire van elhanyagolva...

TM: Nagyon szívesen használom az informális kontrol fogalmát. Minél több ember van egy téren annál biztonságosabbá válik, mert az emberek figyelnek egymásra. Mondjuk a Gödörnél az Erzsébet teret már biztonságosabbnak gondolják az emberek, pedig pont olyan tér, mint a Nehru part csak ott nincs ennyi ember, így más a biztonságérzet. Születnek erre is ötletek - sokszor nem valósulnak meg -. Hogyan hozhatunk embereket a partra. Legyen okuk idejönni, legyen aktivitás a téren.

KG: Legyen valami attrakció?

TM: Legyen valami attrakció, ami...

VD: De ne az legyen, hogy mint egy sáskajárás lelakjuk a teret. Alakuljon egy egészséges egyensúlyi állapot.

KG: Itt a karbantartás lenne a megoldás...

TM: Nem egy óriáskereket teszünk a térre, hanem egy Pettang pályát.

VD: Főleg az a jó, ha több órán át tartó elfoglaltságot tudsz magadnak találni.

KG: A mai virtuális eszközök mennyiben segítenek a VALYONAK, hogy kommunikálja a közösségi programjait?

TM: Nagyon. Szinte csak facebookon kommunikálunk.

KG: És ez alapján jönnek az emberek segíteni?

TM: Van hírlevelünk, de nem használjuk. Sajnos a kommunikációt nagyon rosszul csináljuk mind kifelé, mind egymás között, de használjuk a facebookot. Még ami nagyon fontos kommunikációs csatorna a **személyes találkozások**. Amikor odajön valaki hozzánk a parkba, mert festünk vagy építünk, akkor időt szakítunk arra, hogy beszéljünk vele.

VD: Elmesélnék, hogy mi ez...

KG: Múltkor a Friscoban volt egy beszélgetésünk...

TM: Volt egy ilyen ötlet, hogy 3 hetente találkozunk mindenkivel, aki támogat minket, de ez is elhalt sajnos.

VD: Kicsit üres volt abban a formájában. A Római parti tiltakozás teljesen elvitte a hangsúlyokat.

KG: Eszetekbe jutnak személyes sztorik?

TM: Pont az építésnél. Legalábbis én nagyon szeretem.

VD: Nem is tudjuk úgy meghirdetni, hogy átjöjjen, hogy tényleg ez a legjobb része...

LV: És nem csak azért, mert szükség van a szorgos kezekre...

VD: Sokszor azért nem kapunk elég segítséget, mert egyrészt mindenki teljesen elfoglalt... mi főleg az a generáció vagyunk, aki most van abban az időszakában, amikor meg tudja valósítani magát... vagy állást próbál keresni... komoly társadalmi háttere van az egésznek.

KG: Szerintem egy gyermeki legózás érzése jön vissza egy-egy ilyen építkezésen. Ha történik valami egy köztéren, akkor annyira nyitottá válnak a kommunikációs csatornák. Ez vonzza az embereket, a kevésbé félnének odajönni és kérdeznek. Hogy mennyi embert tud egy ilyen aktivitás bevonni az már azon múlik, hogy Ti hogy vagytok jelen azon a téren.

TM: A STÉG építésnél ez nagyon durván működött annak ellenére, hogy zártabb volt. Egy hajón volt és pont amiatt jöttek oda az emberek, mert érdekes volt a helyszín...

LV: Nagyon jó idő volt...

TM: Feljöttek a hajóra és nagyon sok ember segített. Nagyon jó élmény volt. A legózás is ment még és ott találtuk ki konkrétan, hogy milyen színűek legyenek az elemek. Megkérdeztünk mindenkit, de persze a színek adottak voltak, amiből választani lehetett.

VD: Hoztunk egy csomó színű festéket és "Na kend már le!". Kaptak az emberek ecsetet és rámutattunk a festékkupacra. Közösen konzultálva kitaláltuk, hogy ez piros alapon legyen fehér...

TM: Valóban ezzel úgy be lehetett vonni az embereket, hogy utána mindenki vigyázott az egész térre. Vigyáztak az emberek akik segítettek és azoknak az ismerősei is. Mert ha a "Józsi" csinálta, akkor ne verjük szét...

KG: Kialakulhat felelőség tudat az emberekben azzal, hogy bevonjátok őket? (A közös alkotás eredményeként?)

VD: Nekem ez főleg most volt érdekes, hogy csináltuk az ideai Tanösvényt és ahogy becsatlakozott az a időse néni, meg a fiatal párocska. Egészen elképesztő élmény volt számomra. Odajöttek és megkérdezték-

- Mit építettetek? Hajót?

- Mi padokat raktunk össze. (Elmondtam nekik, hogy mit csinálunk.)

Kérdezték, hogy be lehet szállni segíteni?

- Végül is igen.

Jöttek festeni. Adtunk nekik kesztyűt, meg munkaruhát és ecsetet a kezükbe. Elmondtuk nagyjából hogyan kell és nekiálltak megcsinálni. Teljesen összekenték magukat, meg vitatkoztak egy jó nagyot. Ők már tudják, hogy miről szól és mennyi ideig tart egy ilyen megcsinálni. Mik a vonzatai a padok építésének.

LV: A lány végül elkérte a kesztyűt emlékebe, hogy megmutassa az anyukájának, hogy dolgozott.

VD: Mondjuk a gatyáján is haza tudta vinni... Tiszta kék volt. Ez egy nagy kulcsa lehet az egész térkialakításnak. Ha be tudsz vonni 50-100 embert, vagy mondjuk csak 20-at akár kisebb dolgokba is, akkor az ő rokonsága, a barátai értesülni fognak erről. Oda fogja hívni a haverjait. Ha erre egy közösségi háló ráépül, akkor az már egy nagyon jó kontrol tud lenni.

LV: Itt pont ez valósult meg, csak inkább az idősekkel. Az volt a vicces, hogy ott volt a sok sétáló néni és bácsi - bennük volt a mersz -, a fiatalok annyira nem kérdezték, hogy mit csinálunk. Az idősebbek voltak a kíváncsiak és a mai napig javaslatokat tesznek, ha találkozunk. "Az ülőfelület ilyen legyen" és jönnek, vigyáznak rá.

KG: Elmesélték a sztorit az építés estéjéről?

TM: Mindenki azzal riogatott minket, hogy már holnapra nem lesznek itt ezek a padok...

VD: ...de egész álló nap... Volt egy fickó, aki kutyát sétáltatott, annyit mondott:

- Három óra.

- Milyen három óra?

- Nem adok neki 3 órát!

Egy néni kérdezte, hogy ezt hazavisszük estére? Alig bírtuk megemelni. Hova haza?!

TM: Nem lehet megmozdítani! Amikor elkészültünk a melóval 10 óra környékén, akkor maradt néhány deszka, amit nem tudtunk elvinni, mert a kocsin már nem volt csomagtartó, így eldugtuk őket egy kőfal mellé. Láttam, hogy néznek emberek, de nem foglalkoztunk vele. Elraktuk a kőfal mellé és utána sétáltunk hazafelé. Egyszer csak a parkba jön 50-nel egy autó és befarol elénk. Teljesen beparáztunk. Azt hittem, hogy elütnek és nem értettem a helyzetet. Kiderült, hogy a lakók kihívták a rendőrséget ránk, hogy lopjuk a padot.

LV: Szedik szét és lopják a padot. A kőrakás mögé rakják.

VD: Annyira röhejes volt a helyzet, hogy minket akarnak megbüntetni. Mire nagy nehezen kész lettünk a padokkal addigra letartóztatnának, hogy mi babráljuk őket.

LV: Három rendőrautó hét rendőrrel.

VD: Három irányból bekerítettek minket és mi meg a groteszk helyzetben kiröhögtük őket. Aztán engem teljesen megnyugtató a helyzet, hogy ha bármi baj van.... akkor 2 perc telt el vagy 3 azóta, hogy leraktuk ezeket a gerendákat, na jó lehet, hogy 5... meglepően gyorsan ott voltak és nagyon hatásos volt a fellépésük. Ijesztő volt, de nem alkalmaztak erőszakot. Jó fejek voltak. Igazából erre szükség van.

LV: Lehúztam a kabátom, mert megkérdezték, hogyan tudják bizonyítani, hogy nem lopják a padokat? Tiszta festék volt a ruhám.....